

цінностей через державний кордон України за 2010 рік / М–во культури і туризму України, Держ. служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України. – К. : Такі справи, 2010. – 64 с.

15. Беляєва М. Писанки повернулися на Батьківщину / Марія Беляєва // Хрещатик. – 2011. – 13 квіт.; Корженко С. Писанки часів війни повернули в Україну / Світлана Корженко // Газ. по-українськи. – 2011. – 14 квіт. – С. 3.

16. Інна Завгородня. Як Німеччина і Україна вирішують проблему “трофейного мистецтва”. – <http://www.pravda.com.ua/inozmi/deutsche-welle/2013/07/17>

17. Богдана Костюк. Угода між Україною і ЄС підписана. Попереду реформування економіки. – <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25437771.html>

18. Реституція в Україні: нова “страшилка” російської пропаганди? – <http://newsme.com.ua/ua/politics/2555329/>

19. На Україну надвигається цунами реституції. – <http://galnet.org/newsticker/169825-mozhlyvist-restytutsiji-v-ukrajini-vyhadka-moskvy-eksperty>

References

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Restytutsija>.

2. Opanasenko O. I. Dys. ... kand. istor. nauk: “Ukrai’ns’ko-nimec’ke kul’turne spivrobityctvo 1991–2008 rr.”. – К., 2010.

3. Verhovna Rada Ukrai’ny; Konstytucija, Zakon vid 28.06.1996 № 254k/96–VR. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/>, Statija 54 Konstytucii’ Ukrai’ny.

4. Prott L. Zakony JuNESKO shhodo zahystu i zberezhenija kul’turnoi’ spadshhyny narodiv svitu / Lindeja Prott // Povnennja kul’turnogo nadbannja Ukrai’ny: problemy, zavdannja, perspektivy. – 1997. – Vyp.10. – S. 18–33.

5. Akulenko V., Maksymov V. Mizhnarodne pravo ohorony kul’turnyh cinnostej. – Rezhym dostupu: <http://www.zakony.com.ua/>

6. Kornijenko A. Pro znyshhennja ta vyvezennja bibliotecznyh fondiv Ukrai’ny: fakty ta naslidky / A. Kornijenko // Povnennja kul’turnogo nadbannja Ukrai’ny: problemy, zavdannja, perspektivy. – 1996. – Vyp.6. – S. 66–73.

7. Pro utvorenija Nacional’noi’ komisii’ z pytan’ povnennja v Ukrai’nu kul’turnyh cinnostej: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrai’ny, 28 grudnja 1992 r. № 732 // Zibrannja postanov Urjadu Ukrai’ny. – 1993. – № 1–2. – S. 29.

8. Informacija pro ukrai’ns’ko-nimec’ki vidnosny v galuzi restytucii’ kul’turnyh cinnostej (Arhiv Derzhavnoi’ sluzhby kontrolju za peremishhennjam kul’turnyh cinnostej cherez derzhavnyj kordon Ukrai’ny).

9. Protokol pro peredachu Urjadom Ukrai’ny Federatyvnyj Respublici Nimechchyna mystec’kyh tvoriv ta dokumentiv, pov’jazanyh z zhyttjam ta dijalmnistju Joganna Vol’fganga fon Gete (Arhiv Derzhavnoi’ sluzhby kontrolju za peremishhennjam kul’turnyh cinnostej cherez derzhavnyj kordon Ukrai’ny).

10. Kot S. Problemy povnennja vtrachenych muzejnyh cinnostej v Ukrai’nu v konteksti istorii’ ta mizhnarodnogo prava / S. Kot // Povnennja kul’turnogo nadbannja Ukrai’ny: problemy, zavdannja, perspektivy. – 1996. – Vyp.6. – S. 111–129.; Kot S. Vijnja i kul’tura / S. Kot // Dzerkalo tyzhnja. Ukrai’na. – 2012. – 26 travnja – 1 cherv.

11. Altraud Bayer. Der legitimierte Raub. Der Umgang mit Kunstschatzen in der Sowjetunion, 1917–1938. Osteuropa № 1–2, 2006. – <http://www.osteuropa.dgo-online.org/issues/2008.html>

12. Stan, problemy ta perspektivy rozvytku ukrai’ns’ko-nimec’kogo spivrobityctva v galuzi restytucii’ kul’turnyh cinnostej (Informatyvna dovidka, 1998 r.) (Arhiv Derzhavnoi’ sluzhby kontrolju za peremishhennjam kul’turnyh cinnostej cherez derzhavnyj kordon Ukrai’ny). – <http://mincult.kmu.gov.ua/>

13. Krasovs’ka O. Relikvii’ povertajut’sja. Zi skrypom / Zhurnal Verhovnoi’ Rady Ukrai’ny “Viche”. – <http://www.viche.info/journal/1388/>

14. “Vrjatovani. Zberezheni. Povneni”: publichnyj zvit Derzhavnoi’ sluzhby kontrolju za peremishhennjam kul’turnyh cinnostej cherez derzhavnyj kordon Ukrai’ny za 2010 rik / М–во kultury i turizmu Ukrai’ny, Derzh. sluzhba kontrolju za peremishhennjam kul’turnyh cinnostej cherez derzhavnyj kordon Ukrai’ny. – К. : Такі справи, 2010. – 64 с.

15. Bjelajeva M. Pysanky povnulyjsja na Bat’kivshhynu / Marija Bjelajeva // Hreshhatyk. – 2011. – 13 квіт.; Korzhenko S. Pysanky chasiv vijnny povnuly v Ukrai’nu / Svitlana Korzhenko // Gaz. po-ukrai’ns’ky. – 2011. – 14 квіт. – С. 3.

16. Інна Завгородня. Як Німеччина і Україна вирішують проблему “трофейного мистецтва”. – <http://www.pravda.com.ua/inozmi/deutsche-welle/2013/07/17>

17. Bogdana Kostjuk. Uгода mizh Ukrai’noju i JeS pidpysana. Poperedu reformuvannja ekonomiky. – <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25437771.html>

18. Restytucija v Ukrai’ni: nova “strashylka” rosij’s’koi’ propagandy? – <http://newsme.com.ua/ua/politics/2555329/>

19. Na Ukrainu nadvigaetsja cunami restitucii. – <http://galnet.org/newsticker/169825-mozhlyvist-restytutsiji-v-ukrajini-vyhadka-moskvy-eksperty>

Opanasenko O. I., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Foreign Languages, Faculty of Psychology and Sociology, Taras Shevchenko Kyiv University (Ukraine, Kiev), hochlehrerin25@gmail.com

Restitutions in context European Union Assotiation Agreement. History of Ukraine

The problem of restitution was frequently discussed and investigated by the historians from independent Ukraine. Retrieval of lost values is a very important question that is still characterized by a great scientific interest on the international arena.

Keywords: restitution, European integration, European vector of Ukraine’s development, restitution’s action, European Union Assotiation Agreement.

Opanasenko E. II., кандидат исторических наук, доцент кафедры иностранных языков факультета психологии и социологии, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), hochlehrerin25@gmail.com

Реституції в контексті Європейських договоренностей

Тема реституцій многократно піднімалась і досліджувалась ученими-істориками в незалежній Україні. Вель вопрос возврата утраченных ценностей является “камнем преткновения” и таким, что еще долго будет требовать ответа со стороны многих участников международного круга, которые в той или иной период истории были причастны к этой проблеме.

Ключевые слова: реституции, Европейская интеграция, Европейский вектор развития Украины, реституционный иск, Европейские договоренности.

* * *

УДК 338.483.13:477.85/87

Федорак В. В.

начальник управління культури, національностей та релігій Івано–Франківської ОДА (Україна, Івано–Франківськ), skrupnyk@ukr.net

ЭТНОТУРИЗМ НА ГУЦУЛЬЩИНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Досліджуються умови місцевості і виявлено туристично–рекреаційний потенціал Гуцульщини, окреслено історико–географічні особливості збереження ідентичності гуцульського етносу. Серед чинників збереження унікальних природних комплексів, раціонального і збалансованого природокористування в етнографічному районі Українських Карпат – Гуцульщині, поряд з розвитком туристично–рекреаційної галузі, екологізацією лісогосподарського комплексу, підвищенням ролі природно–заповідних територій, розглядається необхідність збереження етнокультурної спадщини корінного населення. Аналізується роль етнічного туризму як способу міжетнічної комунікації. Досліджено основні цілі та напрями формування стратегії розвитку туристичного регіону Карпатського краю та дається оцінка пам’яткам історії та культури, а також стану їх музефікації.

Ключові слова: Карпати, регіон, етнотуристичний потенціал, гуцул, етнотуризм.

Особливістю Карпатського регіону є досить складні природні умови в гірських районах, які визначально впливають на характер діяльності людей та у результаті обумовили низький рівень матеріального добробуту мешканців Карпат. У регіоні склалися традиційні види господарювання та зайнятості людей, які мало змінюються у часі. Недостатня увага до розвитку та забезпечення традиційних форм господарської діяльності горян спричинили занепад та деградацію ряду районів Карпатського регіону України. Розв’язання соціально–економічних проблем депресивних районів у Карпатах передбачає взаємодію

загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів територіального управління. При цьому важливо взяти до уваги, що гірські райони відзначаються величезними запасами природних рекреаційних ресурсів – біологічним розмаїттям, унікальними оздоровчими та природно–ландшафтними умовами, а також дуже привабливі своїми самобутніми етнічними культурою і традиціями. В таких умовах одним з перспективних чинників оновлення і розвитку депресивних гірських районів в Українських Карпатах є їхнє активне туристично–рекреаційне освоєння. Оскільки Карпати відіграють важливу природорегулюючу роль не лише в межах України, але й у глобальному масштабі, а стихійна рекреація може завдати непоправної шкоди природі Карпат і погіршити екологічну ситуацію в регіоні, формування туристично–рекреаційної системи управлінськими структурами повинно провадитись на основі науково обґрунтованих програм у визначених екологічних межах.

У контексті з'ясування науково–теоретичних засад етнотуризму особливе місце займає проблема окреслення етнокультурної самобутності Гуцульщини, що у нашому випадку виступає у якості основного суб'єкта туристичного зацікавлення на території Прикарпаття.

Однак окремі Теоретико–методологічні аспекти розвитку етнічного туризму в Карпатському регіоні протягом останніх років активно досліджують українські та зарубіжні фахівці. Це історики, політологи, культурологи, туризмознавці: В. Коцан, М. Кугутяк, М. Лаврук, Л. Черчик, Б. Чаплінський та інші. Узагальнюючі праці з даної проблематики відсутні, що зумовлює актуальність представленої розвідки.

Метою нашого дослідження є окреслити особливості збереження гуцульського етносу та рекреаційний потенціал розвитку етнотуризму на Гуцульщині.

Відповідно до мети, ставимо перед собою розв'язання таких **завдань**:

- проаналізувати культурний ландшафт Гуцульщини;
- з'ясувати способи репрезентції етнічної специфіки гуцулів;
- дослідити перспективи розвитку туристично–рекреаційної інфраструктури Гуцульщини.

Унікальність феномену гуцульського етносу становлять не окремі специфічні елементи, а неповторний синкретизм, що відображає самобутність і окремішність певної спільноти. Як зазначає Л. Черчик: “Гуцульський культурний ландшафт – це природно–культурний територіальний комплекс, сформований внаслідок еволюційної взаємодії природи та людини, її соціокультурної та господарської діяльності” [9, с. 209].

У вітчизняному науковому просторі виокремлюють два підходи до розуміння сутності етнічних туристичних ресурсів Гуцульщини, які можна охарактеризувати як географічний та історико–культурологічний. Перший напрямок розглядає етністичну специфіку Гуцульщини у нерозривному зв'язку з природними ресурсами. Другий акцентує увагу на духовних та матеріальних складниках етнокультури гуцулів.

Гуцульщина заселялася, починаючи з пізньопалеолітичної доби. Особливо масово почали виникати поселення на Гуцульщині після ординської навали. Українське населення з низинних лісостепових територій тікало від нападників у Карпати, саме тому тут зберігається чимало артефактів стародавньої домонгольської матеріальної культури. Основним колонізаційним елементом вказаної території були східні слов'яни, хоча цілком можливе і кочування та поселення давніх тюркських, східно–романських племен. Найстаріші поселення Гуцульщини: Уторопи (1367 р.), Пістені (1375 р.), Битків (1390 р.), Верховина (Жаб'є, 1424 р.), Бабин, Город (1408 р.), Верхній Березів (Береза, 1412 р.) та ін. [3, с. 19].

Щодо етимології терміну “гуцул” ми солідаризуємось із знаним дослідником проблематики С. Витвицьким, який зазначає, що слово “гуцул” утворилося від терміну “герули”, а до спроб вивести походження гуцулів від опришків розбійників і слова “гуцул” від “гуц” – сильний, то Витвицький ставиться скептично [2, с. 6].

Характерною рисою мистецтва Гуцульщини є як певна спорідненість, так і відмінність в колористиці та композиційному вирішенні творів декоративно–прикладного мистецтва. Кожен населений пункт – це неповторний мистецький світ, який продовжує традиції автентичного народного мистецтва. Досліджено, що одним із чинників, які впливають на етнокультурну ситуацію регіону є вплив прилеглих територій. Цей вплив є більшим на межах етнографічних зон і поступово зменшується в глибині регіону [8, с. 259].

Для внесення ясності в проблему делімітації етногеографічної території Гуцульщини, на нашу думку, необхідно враховувати такі принципи. По–перше, гуцульська культура оригінальна через ареал власного поширення. Стик етносів у гірському середовищі законсервував давні елементи слов'янської та культур інших народів, які дислокувались на цій території, і його особливості позначились на всіх видах життєдіяльності та менталітеті гірських мешканців.

По–друге, необхідно розрізняти межу етногеографічного району Гуцульщини, в якому сформувалась самобутня культура гуцулів і де залишається сукупність умов для її відтворення, від межі поширення елементів гуцульської культури – музики, танців, вишивки тощо, пов'язаних як з просторовими зв'язками між гуцулами і мешканцями Прикарпаття та Закарпаття, так і з переселенням у низинні райони певної частки вихідців з гір. Якщо перша межа є чіткою в геопросторі і фактично збігається з межею Карпат, то друга – нечітка, і являє собою широку смугу з обох боків Карпат [7, с. 428].

По–третє, межі між етнографічними територіями є за своїм характером не розділюючими, а зв'язуючими, тобто виступають своєрідними контактними зонами різної ширини. По–четверте, межа етнографічної території (якщо під останньою розуміти геопростір з виразними самобутніми рисами) є історично динамічною. Соціальні передумови ХХ і ХХІ століття не сприяли і не сприятимуть збереженню автентичної традиційної культури, яка засновується на натуральному господарстві і територіальній замкнутості, тому в етнокультурному плані

Гуцульщина зазнає стагнації, причому темпи скорочення території, на якій проявляється жива гуцульська автентика з кожним роком зростають. Зважаючи на це, до сучасного етнографічного району гуцулів можна віднести ті поселення, в яких традиційна культура ще жива, тобто де хоча б у свята вдягають традиційний одяг, в яких спілкуються гуцульською говіркою, розвиваються традиційні ремесла і зберігається традиційний уклад життя. В територію з такими ознаками уже десятиків років “не вписуються” окраїнні містечка Гуцульщини: Великий Бичків, Делятин, Косів, Кути, Вишня, Берегомет, а також центральні частини внутрішніх її міст – Рахова, Яремчі. Проте, якщо етнографічна територія Гуцульщини скорочується, геопростір, де виявляється вплив деяких елементів її культури, навпаки може розширюватись, завдяки популяризації через фестивалі і засоби масової інформації.

Головна особливість гуцульського етнографічного району полягає в тому, що він розташований в горах (тобто вище 500 м н.р.м.), займаючи найвищу (максимальна висота г. Говерла – 2016 м. н.р.м.), переважно середньогірну (середні висоти 1000 м н.р.м і вище) південно–східну частину Українських Карпат. Гірські ландшафти потребують від горян відмінної від жителів рівнинних територій системи життєзабезпечення та відмінних духовних та матеріальних навиків. Отже, гори значно інтенсивніше впливають як на весь спектр життєдіяльності, так і на психофізичні властивості своїх мешканців. Так, для всієї Гуцульщини характерне поєднання субальпійських природних лук (полонин), відгінно–пасовищного скотарства, дисперсного безсистемного розселення та ряду етнографічних рис: традиційний одяг, прикрашений вишитим геометричним орнаментом певної кольорової гами, говірка, дерев’яна архітектура, фольклор, традиції, промисли і ремесла [6, с. 120].

Суттєвий вплив на особливості гуцульської культури здійснила економічна депресивність цього регіону, слабка інтегрованість з економікою решти країни, незначна сільськогосподарська освоєність, нерозвинутість транспортної інфраструктури, політико–адміністративна роз’єднаність, низька частка зайнятості жителів у суспільному секторі виробництва. Всі названі чинники сприяли збереженню такого культурного резервату, як Гуцульщина, у відносно незміненому вигляді на тлі сучасних процесів глобалізації, коли спостерігається намагання об’єднати людство в єдиний світовий організм, стерши його етнічну самобутність.

Важливим є релігійний сегмент культурної ідентичності гуцулів. Культура та релігія на Гуцульщині надзвичайно тісно переплетені. З прадідівських часів донині збереглися народні традиції обрядовості: весілля, христини дитини, похорони, “входина” – освячення нової будівлі, проводи на полонину та інші. Всі обряди проводяться не тільки згідно релігійних канонів, а й з обов’язковим дотриманням гуцульських звичаїв. Важливим чинником, який формує етнокультуру регіону є етнопсихологія, яка впливає на ритуал проведення великих християнських свят, що водночас є неперевершеними в контексті поєднання народної творчості, прадавнього обряду та сучасного звичаю.

Характерною рисою гуцульського обряду є неодмінне використання предметів декоративно–прикладного мистецтва та традиційного народного вбрання. Наприклад, на Верховинщині, в селах Перехресне, Криворівня та на Косівщині до шлюбу молодята їдуть на конях, пишно прибраних й осідланих. Наречений в рогатівці або кресані з букетом, вишиванці, кептарі, сердаку або гуглі, чересі через плече, топірцем чи барткою в руці; наречена в барвистих чільцях і білій гупі, запасках, завітчаній перемічці, тканій чи вишиваній, писаних капчиках і цяткованих постолах. Буває, що у весільному кортежі сім або дев’ять пар вороних на яких сидять дружки та дружки, бояри, куми та хресні батьки. На Верховинщині традиційно стріляють вгору з самопалів, що виготовлені у формі опишківських пістолів [5, с. 105].

На Гуцульщині, яка має притаманні лише їй природно–кліматичні умови і характеризується певними історико–культурними процесами, зокрема, простежуються такі особливості ранньовесняної обрядовості: своєрідна специфіка і наявність міфологічного компонента, побутовання календарно–обрядових пісень. Саме шляхом аналізу цих рис ми матимемо можливість відтворити її автентичний характер. Прихід весни вітали веснянками й весняними ігрищами, в яких прославляли поворот сонця й розквіт природи. Це свято злилося з християнським Великоднем і Зеленими святами. У замовляннях гуцулів серед святих особливо виділяється Юрій. Варто відзначити, що ім’я його можна часто зустріти у замовляннях. Свято зустрічі весни (Ярила) було одним з найулюбленіших свят наших далеких пращурів. Зокрема, зберігся до наших днів обряд класти коло хати обереги у вигляді грудки землі із зеленою травою і вербовою лозою. На Гуцульщині такі шматки дерну з вербовою гілочкою клали ввечері напередодні свята Юрія на стовпи воріт, на огорожу–творіння. Саме календарно–побутова обрядовість є своєрідним полем поєднання і зіставлення індивідуальної та групової ідентичності, оскільки людина через різні обрядові дії виділяє ті компоненти обрядовості, які їй найближчі, і цим формує певний особистий фон, що простежується у сприйнятті, але підкоряється і слідує загальній традиції. Так, на Гуцульщині це проявляється під час святкування різних свят, зокрема Різдва, про що свідчить запалювання ритуальних вогнів, закликання померлих родичів на Святу вечерю, культ “дідуха” [5, с. 112]. У цьому випадку швидше йдеться про розуміння культури як процесу транслювання загальних цінностей та способу їх осягнення. На наш погляд саме збереження цих обрядів потенційно особливо приваблюватиме туристів у гуцульський регіон, адже знайомство з такою автентикою, яка, я ми ствердили вище є органічною частиною життєвого укладу, здатне за умови покращення туристичної інфраструктури привабити чимало туристів.

Належна увага до проблем сталого розвитку Гуцульщини приділяється також і з боку місцевих науковців та громадськості. Так, на науково–практичних конференціях, що відбуваються в рамках щорічних гуцульських фестивалів, розглядалися такі актуальні теми, як “Економічні та природно–екологічні проблеми Гуцульщини і шляхи їх розв’язання”

(V фестиваль у Путильському районі, 1995); “Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку” (VII фестиваль у Рахівському районі, 1998); “Економічні та соціально-культурні проблеми регіону Гуцульщини” (IX фестиваль у Надвірнянському районі, 1999); “Гуцульщина: наука, освіта, культура” (X фестиваль у місті Коломиї, 2000); “Проблеми відродження і розвитку матеріальної і духовної культури гуцулів” (XI фестиваль у Верховинському районі, 2001); “Гуцульщина на початку XXI ст.” (XII фестиваль у Косівському районі, 2002); “Збереження регіональної самобутності Гуцульщини: сучасний стан, проблеми і перспективи” (XIV фестиваль у Путильському районі, 2004), а на міжнародній науковій конференції, що проходила в рамках XV Гуцульського фестивалю на Рахівщині Закарпатської області, обговорювалася проблема збереження етнокультурної та історичної спадщини Карпат [1, с. 56].

Розвиток етнотуризму на Гуцульщині здійснюється шляхом проведення різноманітних заходів для молоді. Маємо на увазі, зокрема, молодіжний екологічний фестиваль “Гірська веселка”; молодіжний екологічний табір “Беркут”; а також такі екологічні акції: “Збережемо лісову красуню”, “Посади дерево”, “Весняна екологічна толока”, “Першоцвіти”, “Благоустрій України”, “Жива вода” тощо [4, с. 35].

Значного поширення в регіоні набули етнографічні музеї, що зберігають, вивчають та експонують етнографічні колекції, які знайомлять сучасників із процесами етногенезу, побутом і культурою гуцулів. Більшість сучасних етнографічних музеїв Гуцульщини репрезентують відвідувачам тематичні експозиції традиційної культури гуцулів (ужитково-побутові й мистецькі предмети XVIII – початку XX ст.). Серед них: Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського і Косівський музей народного мистецтва та побуту Гуцульщини на Івано-Франківщині.

Сьогодні на території Гуцульщини, а саме у Верховинському районі Івано-Франківської області функціонує 11 музеїв, регіональний музей Гуцульщина, хата-музей кінофільму “Тіні забутих предків” та приватний музей Музичних гуцульських інструментів Романа Кумлика в селищі Верховина, музеї І. Франка та М. Грушевського в с. Криворівня, музей гуцульського театру ім. Гната Хоткевича в с. Краснолілля та ряд інших [1, с. 32].

З метою забезпечення розвитку туристичного потенціалу на території Національного природного парку “Гуцульщина” створено 7 еколого-пізнавальних туристичних маршрутів, зокрема ім. Цісаревича Рудольфа; Скала Баби; Перкалаба – Пробійнівка; Монастирський; Чимірне; Кляуза Лостун; Стежками Лесі України. Знайомство з красою незайманої природи, самобутність культури гуцульського регіону, підвищення екологічної культури мандрівників і місцевих жителів, сприяння останнім в економічній користі від охорони навколишнього середовища – це основні фактори, на яких має триматися таке популярне останнім часом явище, як екоетнотуризм.

Збереження етнічних традицій є пріоритетним у Яворівському центрі народного мистецтва “Гуцульська

гражда”, де створено мистецько-туристичного комплексу, що включає в себе музей-гражду, готель, ресторан. Крім цього гірські схили придатні для будівництва витягів і організації гірськолижного катання. Але найбільш перспективним і затребуваним, враховуючи зайнятість населення народними промислами і виробництво екологічно чистих продуктів, є розвиток етнотуризму.

Основні завдання розвитку рекреаційної сфери гірських територій полягають у зміцненні конкурентних позицій рекреаційних територій в межах гуцульського регіону через розвиток інфраструктури та просторового потенціалу; розширенні видів туристичного відпочинку через пошук нових форм рекреаційної продукції, що виробляється на конкретній території. Головною рисою розвитку рекреації на сільських територіях є акцентування уваги на стратегіях ендегенного розвитку, що передбачає використання потенціалу місцевих людських, інституційних та природних ресурсів, щоб створити для місцевих жителів нові можливості розвитку та стимулювати нові види діяльності. Це визначає необхідність дослідження тенденції розвитку етнографічних факторів та місцевих умов, що впливають на формування рекреаційної системи та на визначення її основних параметрів.

Етнографічний туризм Гуцульщини має бути нерозривно пов’язаний із завданнями екологічного туризму, щоб знайомство із гуцульською культурою відбувалося на основі взаємоповаги та взаєморозуміння, а також взаємної вигоди місцевого населення й туристів. Саме етнотуризм, на наш погляд, зданий найінтенсивніше вплинути на збереження етнокультурного ландшафту Гуцульщини. Адже завдяки цьому виду туризму у регіоні відбувається відродження звичаїв і традицій забутих промислів та ремесел, обрядово ритуальних дій. Безперечно надзвичайно важливим є те, що це дозволяє передусім молодому поколінню гуцулів не забувати свої традиції, при цьому суттєво покращуючи власний матеріальний стан.

Список використаних джерел

1. Верховина за 20 років незалежності України. – Верховина, 2011. – 368 с.
2. Витвицький С. Історичний нарис про гуцулів / С. Витвицький. – К. : Світ. – 95 с.
3. Івано-Франківщина туристична. Бойківщина. Гуцульщина. Опілля. Покуття / Голов. упр. туризму і культури ОДА. – Івано-Франківськ, 2007.
4. Карпатська конвенція: використання на практиці (тлумачник, книга 2). – Київ, 2007. – 48 с.
5. Коцан В. Традиційний народний одяг великобичківських гуцулів XIX – першої половини XX століть / В. Коцан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія “Історія”. – 2013. – Вип. 2 (31). – С. 105–117.
6. Лаврук М. М. Гуцули Українських Карпат (етногеографічне дослідження): Монографія / М. М. Лаврук. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – 288 с.
7. Прикарпаття: спадщина віків. Пам’ятки природи, історії, культури, етнографії. Історико-культурологічне видання / гол. ред. М. Кугутяк. – Львів, 2006. – 568 с.
8. Чаплінський Б. Проблема етнокультурного ландшафту Гуцульщини: риси, поділ, збереження / Б. Чаплінський, А. Кібіч // Наукові записки Вінницького педуніверситету. Серія Географія. – 2010. – Вип. 21. – С. 259–265.
9. Черчик Л. М. Культурна спадщина як складова туристично-економічного співробітництва / Л. М. Черчик, Н. В. Колена // Науковий вісник Ужгородського університету.

References

1. Verkhovishhina za 20 rokov nezalezhnosti Ukrai'ni. – Verkhovina, 2011. – 368 s.
2. Vitvits'kij S. Istorichnij naris pro gutsuliv / S. Vitvits'kij. – K. : Svit. – 95 s.
3. Ivano–Frankivshhina turistichna. Bojkivshhina. Gutsul'shhina. Opillya. Pokuttya / Golov. upr. turizmu i kul'turi ODA. – Ivano–Frankivsk, 2007.
4. Karpats'ka konvetsiya: vikoristannya na praktitsi (tlumachnik, kniga 2). – Kii'v, 2007. – 48 s.
5. Kotsan V. Traditsijnij narodnij odyag velikobichkivs'kikh gutsuliv XIX – pershoi' polovini XX stolit' / V. Kotsan // Naukovij visnik Uzhgorods'kogo universitetu. Seriya “Istoriya”. – 2013. – Vip. 2 (31). – S. 105–117.
6. Lavruk M. M. Gutsuli Ukrai'ns'kikh Karpat (etnogeografichne doslidzhennya): Monografiya / M. M. Lavruk. – L'viv: Vid. tsentr LNU im. I. Franka, 2005. – 288 s.
7. Prikarpattya: spadshhina vikiv. Pam'yatki prirodi, istorii', kul'turi, etnografii'. Istoriko–kul'turologichne vidannya / gol. red. M. Kugutyak. – L'viv, 2006. – 568 s.
8. Chaplins'kij B. Problema etnokul'turnogo landshaftu Gutsul'shhini: risi, podil, zberezheniya / B. Chaplins'kij, A. Kibich // Naukovi zapiski Vinnits'kogo peduniversitetu. Seriya Geografiya. – 2010. – Vip. 21. – S. 259–265.
9. Cherchik L. M. Kul'turna spadshhina yak skladova turistichno–ekonomichnogo spivrobitnitstva / L. M. Cherchik, N. V. Kolena // Naukovij visnik Uzhgorods'kogo universitetu. Seriya ekonomika. – 2011. – Spetsvипusк 3. – Ch.3. – S. 208–212.

Fedorak V. V., Head of Department of Culture, nationalities and religions Ivano–Frankivsk Regional State Administration (Ukraine, Ivano–Frankivsk), skrynnyk@ukr.net

Ethno tourism in Hutsul region: peculiarities and development perspectives

The article studies the conditions of the territory, identifies the tourist and recreational potential of Hutsul region, highlights the historical and geographical features of Hutsul ethnic identity preservation. The necessity of preservation of ethnic and cultural heritage from indigenous population is examined along with the development of tourism and recreation sector, forest industry ecologization, increase of importance of the nature conservation areas as factors of unique natural complexes preservation, rational and balanced nature use in the ethnographic region of Ukrainian Carpathians – Hutsulshchyna. The role of ethnic tourism as a method of inter-ethnic communication is analyzed. The article investigates the core objectives and critical directions for the elaboration of Carpathian area regional tourism development strategies. The article also provides the assessment of the historical and cultural monuments and the status of their museification.

Keywords: the Carpathians, region, ethnic and tourism potential, Hutsul man, ethnic tourism.

Федорак В. В., начальник управления культуры, национальностей и религий Ивано–Франковской ОГА (Украина, Ивано–Франковск), skrynnyk@ukr.net

Етнотуризм на Гуцульщині: особливості та перспективи розвитку

Исследуются условия развития и обнаружен туристический и рекреационный потенциал Гуцульщины, очерчены историко–географические особенности сохранения идентичности гуцульского этноса. Среди факторов сохранения уникальных естественных комплексов, рационального и сбалансированного природопользования, в этнографическом районе Украинских Карпат – Гуцульщине, вместе с развитием туристически–рекреационной отрасли, экологизацией лесохозяйственного комплекса, повышением роли, естественно заповедных территорий, рассматривается необходимость сохранения этнокультурного наследия коренного населения. Анализируется роль этнического туризма как способа межэтнической коммуникации. Исследованы основные цели и направления формирования стратегий развития туристического региона Карпатского края, и дана оценка достопримечательностям истории и культуры, а также их состоянию, и уровню музеефикации.

Ключевые слова: Карпаты, регион, этнотуристический потенциал, гуцул, этнотуризм.

* * *

Гураль О. І.

аспірантка, науковий співробітник,
Український науково–дослідний інститут
архівної справи та документознавства
(Україна, Київ), I.kusha@bigmir.net

НА ЗОРІ ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО–КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ В КИЄВІ (ПРОТОКОЛ ПЕРШИХ (УСТАНОВЧИХ) ЗБОРІВ ЧЛЕНІВ КИЇВСЬКОЇ “ПРОСВІТИ” ЯК ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ТОВАРИСТВА)

У публікації, що ґрунтується на аналізі протоколу перших зборів членів київського товариства “Просвіта”, що відбулися 25 червня 1906 р., висвітлено перебіг обговорення і визначення просвітнями засадничих принципів і основних напрямів своєї діяльності.

Ключові слова: “Просвіта” у Києві, рада товариства, Борис Грінченко, напрям діяльності, бібліотека.

Історія “Товариства “Просвіта” у Києві, заснованого в пам'ять Тараса Шевченка” (саме такою є повна офіційна назва інституції), ще й досі залишається не до кінця дослідженою науково. Між тим джерельна база з його історії є достатньо різноманітною, зокрема збереглося чимало архівних документів. Щоправда, останні через різні причини розпорошені між кількома архівними установами Києва. В одній з них – Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (ІР НБУВ) – у ф.114 нами виявлено важливий протокол перших загальних зборів членів київської “Просвіти”, що відбулися 25 червня (8 липня за новим стилем) 1906 р. Обсяг його – 6 аркушів (11 сторінок) на звичайному папері формату, близького до сучасного стандарту А–4. Текст написано від руки чорнилом акуратно і розбірливим почерком – одним із секретарів зборів – Ю. Квасницьким чи В. Козловським.

Зібрання просвітян відбулося у центральній частині Києва – у залі Народної аудиторії* на вул. Бульварно–Кудрявській, 26 (нині це вул. Воровського; втім, сучасна громадськість міста нині наполегливо ставить питання про повернення цій вулиці її історичної назви і, очевидно, це питання міська рада вирішить позитивно) [1, с. 56]. Вибір цієї будівлі був не випадковим: один з ініціаторів створення “Просвіти” – Борис Грінченко† разом із своєю сім'єю проживав неподалік на вул. Гоголівській і як педагог за фахом у Народній аудиторії часто читав лекції та влаштовував літературно–мистецькі вечори, до того ж він мав дружні стосунки з керманічами Київського товариства сприяння початкової освіти.

Він наголошував: “Настає час, коли ми зможемо вернути нашому культурному центрові те с'яво культурної поваги, яка одна тільки дає нації право на місце серед інших націй. І се покладає на наше

* Народна аудиторія – поширена на поч. ХХ ст. назва будівлі Київського товариства сприяння початкової освіти. Збудована у 1895 р. за проектом інженера О. Белелюбського. У 1909 р. за проектом архітектора В. Рикова це приміщення було перебудовано в стилі французького ренесансу. Народна аудиторія була популярним місцем змістовного дозвілля для різних соціальних верств киян, тут постійно читалися лекції, влаштовувалися літературно–музичні вечори, театральні вистави, інші просвітницькі заходи.

† Грінченко Борис Дмитрович (1863–1910) – видатний український педагог, письменник, літературознавець, вчений, мовознавець, лексикограф.